

v Uhrách vadilo krásným ustanovením zákona špatné neb vůbec žádné jich provádění.

My máme jistě upřímnou snahu uplatnit ve správě skutečně moderní zásady. Naše úřednictvo samo má nejlepší vůli pomoci v tomto velmi nesnadném díle.

Organisátor inž. Gilbreth volal k nám loňského roku při návštěvě v Praze jako přítel upřímný: „Hleďte se ve vaší nové vlasti zbavit všech předsudků, protřete si oči důkladně a hleďte na svět, jako byste jej znova objevili, a uvidíte pak snadno vady, nad kterými se budete diviti, že jste je neviděli, a odstraněním jich prospějete vlasti.“

Kéž by se splnilo toto přání a našlo se aspoň několik pracovníků, jichž oči a mysle nejsou zkaleny mlhou přítomnosti, dusnou, tíživou a přepolitovanou, aby viděli pravé potřeby a cíle našeho národa i prostředky k jejich dosažení.

V Praze v březnu 1924.

Sociální péče v československé republice*).

Dr. Josef Gruber.

Není oboru veřejné správy, v kterém by nově utvořená republika československá byla musila své orgány a zařízení budovati tak přímo od základů, jako v oboru správy a péče sociální. V bývalém Rakousku bylo teprv ke sklonku světové války císařským rozhodnutím ze dne 7. října 1917 zřízeno, a to způsobem neústavním, ministerstvo pro sociální péči, jehož agendy vymezené vyhláškou veškerého ministerstva z 27. prosince 1917, č. 504 ř. z., jednak dány byly poměry válečnými — péče o osoby válkou poškozené, o pozůstalé po padlých a pod. — jednak nedost organicky převzaty byly od přerozmanitých jiných ministerstev resortních i od orgánů samosprávných a sdružení svépomocných a filantropických. K přesnému zákonnému vymezení kompetence nového ministerstva proti ostatním odvětvím správy státní i samosprávy však nedošlo a rovněž ne k vytvoření samostatného organismu sociálněsprávního.

Čsl. republika zřídila hned při počáteční organizaci své správy zákonem z 2. listopadu 1918, č. 2. sb. z. a n. mezi prvními 12 nejvyššími úřady správními též ministerstvo sociální péče, avšak s obmezenější kompetencí, než byla v Rakousku i než by pojmově spadala v obor správy a péče sociální.

Zřízen totiž zároveň zvláštní úřad pro správu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy;

*) Referát pro mezinárodní kongres sociální politiky v Praze v říjnu 1924 (v sjezdových publikacích vzhledem ke zvláštním statím o jednotlivých akcích zákonodárných zkrácený).

sociální správa a péče o hornictvo zůstavena ministerstvu veřejných prací a péče o dělnictvo a zřízení železniční a poštovní ponechána dotyčným ministerstvům resortním;

sociální péče o studentstvo a o veškeru mládež ve věku školou povinném přísluší ministerstvu školství a národní osvěty (kromě bytové péče o studentstvo vysokoškolské) a spornou zůstala i kompetence v příčině dětských opatroven (školek mateřských);

poněvadž nedošlo dosud k zákonné úpravě oborů působnosti jednotlivých ministerstev, nejsou ještě definitivně vyřešeny kompetenční spory stran sociální péče o dělnictvo zemědělské (prostředkování práce), vojenské invalidy a j.

Přes to je obor působnosti ministerstva sociální péče velmi rozsáhlý a rozmanitý. Spadáť v něj zejm. zákonodárství a správa v těchto záležitostech:

dělnická ochrana vůbec, včetně práce dětské, domácího průmyslu i pomocnic v domácnosti, a živnostenská (pracovní) inspekce;

sociální pojišťování, tedy dle dosavadního stavu čl. zákonodárství dělnické pojišťování nemocenské a úrazové, pensijní pojištění soukromých úředníků, a chystané pojištění starobní a invalidní;

prostředkování práce, státní podpory v nezaměstnanosti, státní příspěvky k nezaměstnanostním podporám odborových organizací (dle t. zv. systému gentského);

mzdové spory, stávky a výluky, dohodčí a paritní komise, závodní výbory (kromě hornických);

výrobní, pracovní a konsumní družstva dělnická a jejich svazy;

sociální statistika, zvl. statistika mezd, nezaměstnanosti, stávek a výluk, dělnického pojišťování;

bytová péče vůbec a zvl. pro státní zaměstnance (kromě pošt a železnic), stavební a bytová družstva, státní fond bytový;

ochranná péče o mládež vůbec, zvl. o mládež zpustlou a zpustnutím ohroženou;

péče o všelike osoby odkázané následkem tělesné či duševní nedostatečnosti na veřejnou pomoc a ochranu (slepce, hluchoněmé a pod.);

péče o válečné poškozence a o pozůstalé po vojínech;

péče o vystěhovalce;

péče chudinská, která byla dosud platnými zákony přikázána orgánům samosprávy teritoriální (obcím, zemím).

Jenom pro některé z těchto úkolů používá ministerstvo sociální péče — kromě sil vlastního ústředního úřadu — speciálních orgánů správy sociální.

Jsou to především živnostenská inspektoři, převzatí již z bývalé monarchie, kde byli jakousi nelogičností vývoje zavedeni již r. 1883 před uzákoněním vydatnější ochrany dělnické,

kteřé nastalo teprv živnostenskou novelou z r. 1885, v čele s ústředním inspektorem, pro dozor nad prováděním zákonné ochrany dělnické (také ohledně práce dětské a domácího průmyslu), pro sprostředkování při stávkách a mzdových sporech i při uzavírání kolektivních smluv pracovních. Živnostenské inspektoráty jsou jednak teritoriální (celé teritorium čsl. republiky je rozděleno nyní v 29 obvodů inspekčních), jednak odborné pro určité výrobní kategorie v celé oblasti republiky nebo určité její části, jako inspektorát pro stavby vodních cest v Praze a pro práce stavební v Praze a v Brně.

Pro úpravu pracovních a mzdových poměrů v domácí práci zřízeno pět ústředních a 26 obvodních komisí domácí práce.

Pro péči o válečné poškozence jsou ministerstvu sociální péče přímo podřízeny zvláštní zemské úřady pro válečné poškozence v Praze pro Čechy, v Brně pro Moravu a Slezsko a v Bratislavě pro Slovensko a Podkarpatskou Rus, jimž podléhají zvláštní poškozenské úřady okresní.

Pro organizaci, výkon a kontrolu péče o mládež mají býti v historických zemích (Čechách, Moravě a Slezsku) zřízeny župní instruktoráty dle příkladu instruktorátu pro mládež, který pro země karpatské již působí v Bratislavě.

V ostatních agendách jest ministerstvo sociální péče odkázáno na zemské a okresní správy politické, které prostředkují zejm. také styk ministerstva s úrazovými pojišťovnami, spočívajícími na principu teritoriálním, s nemocenskými pokladnami všech druhů i se všeobecnou pensijní pojišťovnou pro soukromé úřednictvo.

Pro Slovensko je od r. 1921 trvale zřízeno v Bratislavě slovenské oddělení ministerstva sociální péče, pro Podkarpatskou Rus je expositura téhož ministerstva v Užhorodě.

V žádném oboru veřejné správy nemá konečně součinnost samosprávných sborů (zemí, okresů, obcí) i dobrovolných organizací soukromých toho významu jako právě v péči sociální. Země, okresy, obce — kterým byla péče zdravotní, sociální a chudinská zákonodárstvím původně přikázána — a podobně církevní organizace (duchovní řády, biskupství) zřídily a většinou dosud vydrží přičetné ústavy humanitní (nemocnice, chorobince, porodnice, nalezince, ústavy pro slepce, hluchoněmé, idioty, choromyslné a pod.), kdežto spolková sdružení filantropická jsou od desítek let úspěšně činná zvl. v oboru péče o šestinedělky, kojence a v dětské péči vůbec. Státní správa spokojuje se v těchto směrech zpravidla tím, že — podporujíc tato dobrovolná charitativní zařízení finančně — podrobuje je v zájmu jednotnosti a účelnosti určitým předpisům organizačním i odborné a finanční kontrole; nikterak nevylučuje však součinnost dobrovolné péče sociálněhumanitní, která by — vykonávána jsouc nezřídka jak

nezištně, tak vhodně – sotva mohla plně býti nahrazena činností státní.

Finanční náklady sociální péče, jež jen v málo státech jsou uhrazovány zvláštními „daněmi sociálními“, „sociálními kolkami“, také v čsl. republice docházejí úhrady z největší části ze všeobecných příjmů státních, zemských a obecních. Výdaje ministerstva sociální péče činily v státním rozpočtu

na rok 1920	988·18 mil. Kč	na rok 1922	650·03 mil. Kč
1921	729·58 „ „	1923	735·83 „ „
		1924	786·96 „ „

Celkový počáteční úbytek výdajů ministerstva sociální péče do r. 1922 měl příčinu v přirozeném postupném obmezování péče o válečné poškozené, jejíž výdaje v letech 1920–1922 klesly pořadem těchto let s 945·86 mil. na 592 a 463·92 mil. Kč, pozdější opětné stoupnutí bylo způsobeno vzrůstem podpor v nezaměstnanosti a výdajů na péči bytovou; činí výdaje na tyto trojí důsledky doby válečné na př. v roce 1923 přes 90% všech rozpočtených nákladů tohoto ministerstva (669·46 mil. Kč z celkového rozpočtu ministerstva sociální péče v částce 735·83 mil. Kč).

Jako zvláštní účelové daně a poplatky pro výdaje správy sociální a chudinské zná čsl. finanční právo zejm. vojenskou taxu již v bývalém Rakousku zavedenou, jejíž výnos byl určen k lepšímu zaopatření válečných invalidů i vdov a sirotek po padlých a zemřelých vojínech, zdravotní přirážky k vydržování nemocnic a příjmy z ošetrovacích tax nemocnic postátněných, v obcích místy zvláštní chudinské daně a přirážky, pro úkoly sociální péče připadají státní pokladně též pokuty podle některých zákonů uložené (na př. dle zák. z 12. prosince 1919 o úpravě poměrů domácí práce).

V svém souhrnu velmi značné příjmy plynuly před válkou sociálněhumanitní péči ze zvláštních fondů a nadací, jako na př. stipendia školní a studentská, vojenské nadace invalidní, místní chudinské nadace a pod. Důchody tyto doznaly za války a po válce silného znehodnocení jak poklesem valuty, tak zvláště tím, že jejich kmenové kapitály nátlakem úřadů bývalého Rakouska musely býti ukládány ve válečných půjčkách, nyní ovšem znehodnocených.

*

V nově vzniklé republice čsl. připadl právě sociální péči jeden z úkolů nejdůležitějších a nejnesnadnějších. V bývalé monarchii – alespoň v předlitavské její polovici – ochranné a pojišťovací zákonodárství dělnické po slibném rozběhu let 1880 octlo se v naprosté skoro stagnaci; osnova pojištění sociálního (starobního a invalidního) přes opětovné projednávání (v r. 1908 a 1911) a poslední pokus v r. 1917 vůbec nedojednána; bytová tíseň byla následkem fiskální politiky a úzkoprsé podpory státní

v městech a průmyslových obvodech bývalého Rakouska zjevně trvalým již od let 1870; o reformě zastaralého chudinství, jehož břemena stávala se obcím při naprosté nedostačitelnosti jejich finančních zdrojů vždy nesnesitelnějšími, vůbec ani se nepokuseno; také péče zdravotní převážně na samosprávné činitele, a o děti a jiné osoby fyzicky nebo duševně k vlastnímu výdělků neschopné zůstavěno pečovateli čirě státně neorganizované dobročinnosti soukromé.

Válka světová nejen že nesmírně zostřila společenské nerovnosti předválečné, nýbrž vyvolala i řadu nových problémů sociálních. Rozpadnutí se Rakousko-Uherska znamenalo náhlou neorganizovanou demobilisaci i zastavení rozsáhlého průmyslu válečného, jež nebylo lze bezprostředně a postupně převést v poměry mírové pro nedostatek surovin či poctovarů, pokles uhelné těžby, dopravní obtíže i neurovnané poměry valutní. Pro desetitisíce vracejících se vojáků a zajatců nebylo příbytků, pro statisíce chybělo zaměstnání. Váleční invalidé a jejich příslušníci, vdovy a sirotci po padlých nebo útrapami zemřelých vojínů a zajatců očekávali od státu zabezpečení alespoň nejškromnější existence. Při tom nová republika, na demokratických základech zbudovaná a kulturně i hospodářsky vysoce vyspělá chtěla v ušlechtilé ctižádosti i v plné úměrnosti k číselnému zastoupení i politickému významu našich tříd pracovních ukázati se státem i sociálněpoliticky vysoce pokrokovým, ba co možná pokročilejším nad své bližší i vzdálenější sousedy.

Vskutku vtiskuje sociální politika (v širším smyslu, čítajíc v ni zejm. i pozemkovou reformu) nejvýznačnější ráz všemu dosavadnímu zákonodárství čsl. republiky. Jako by v kvapném tempu mělo býti dohoněno, co v bývalém Rakousku zákonodárstvím posledních desetiletí bylo zanedbáno, sáhnuo legislativou naší republiky snad na všechna odvětví života hospodářského a načaty sociálněpolitické problémy nejzákladnější. Dva momenty jest zde vytknouti. Především, že jako všechna historická revoluční zákonodárství, tak i první legislativa naše tu a tam příliš přímočárně řešila určité problémy. Po druhé že neustálenost poválečných poměrů donucovala jednak opětovně obnovovati zákony, o kterých bylo očekáváno, že po krátké době působnosti stanou se zbytečnými, jednak opět jiné zákony stejně záhy a opětovně měniti a rychle se měnícím poměrům přizpůsobovati. Tak se stalo, že ministerstvo sociální péče v prvním pětiletí svého trvání musilo vypracovati a projednati neméně než 157 zákonů a nařízení, které s předpisy ze starého Rakouska zbylými tvoří věru již obsáhlý kodex pracovního práva, již naléhavě jednotné kodifikace vyžadujícího.

*

Dne 12. února 1900 přednášel na veřejné schůzi prof. Dr. T. G. Masaryk „o oprávněnosti a prospěšnosti osmihodinné

práce“, aby vědecky podepřel tento požadavek stávkujících tehdy horníků kladenských, a den před příjezdem Masaryka jakožto presidenta do nově založené republiky čsl. odhlasovalo revoluční národní shromáždění jednomyslně tento třicetiletý programový požadavek dělnický. „Intensivní práce 8 hodin vydá více, než sebe delší práce vyčerpaného člověka. A intensivně pracovat může jen zdravý člověk, jehož práce neubíjí, nýbrž těší. Přispějme k tomu, ať práce je radostí člověka,“ dovozovala zpráva sociálněpolitického výboru nár. shrom. ze 16. prosince 1918. Ani zemědělci si nepřáli delší doby pracovní, aby neposílili odliv pracovních sil z venkova. Obtížím v některých odvětvích průmyslové výroby doufáno čeliti stanovením výjimek a přechodných ustanovení, zvláštností výroby zemědělské pak rozlišováním mezi dělnictvem trvale mimo zaměstnavatelovu domácnost pracujícím a osobami v domácnosti jeho zaměstnanými.

Tak se stalo, že zákon o osmihodinné pracovní době z 19. prosince 1918 za souhlasu všech stran — ne tedy pouze dělnických — v národním shromáždění přijatý daleko předstihuje — až na nepatrnou mezeru o kontrole doby pracovní — usnesení washingtonské mezinárodní konference pracovní. Osmihodinná pracovní doba vztažena nejen na podniky průmyslové, hornické, stavební a dopravní, nýbrž i na zemědělské a obchodní, zákon upravuje po prvé v naší legislaci též odpočinek pro osoby zaměstnané a bydlící v domácnosti zaměstnavatelově (zejm. t. zv. pomocnice v domácnosti), nařizuje poskytnouti zaměstnanci jednou týdně nerušenou pracovní přestávku alespoň 32 hodin, která má připadnouti zpravidla na neděli a počíná pro ženy zaměstnané v továrnách již v sobotu odpoledne, a zostřeje posléze i předpisy o noční práci mladistvých dělníků a žen. Zákon vyžádal si ovšem záhy po vydání některé předpisy obmezující; jeho praktické provádění jde druhdy nad původní jeho intence i doslov, zato v zemědělství projevovala se občas snaha jej dle zvláštních potřeb zemědělské výroby modifikovati, slibované zintenzivnění práce a zvýšení pracovního výkonu se dostavilo jen částečně, okolnost, že čsl. republika dosud samojediná z evropských států průmyslových ratifikovala mezinárodní washingtonskou konvenci o osmihodinné době pracovní, i že našemu státu jakožto obrovskou převahou průmyslověexportnímu hrozí nejnověji sociální dumping některých států sousedních, budí též u nás psychologický odpor části zaměstnavatelstva i veřejného mínění proti této úpravě doby pracovní. Přes to není pochyby, že zákon o 8hodinné práci zůstane již asi navždy základním pilířem zákonné ochrany dělnické v Československu.

Podobně mohla čsl. republika, majíc v novém tuzemském zákonodárství předpisy, ne-li dalekosáhlejší, tedy aspoň vyhovující, ratifikovati již v roce 1921 i další dvě konvence washingtonské, o noční práci žen a o nejnižším věku dětí pro přípuš-

tění k pracím průmyslovým. Také konvenci o ochraně těhotných žen a šestinedělek naše zákonodárství již plně vyhovuje, zato při zákazu noční práce mladistvých dělníků pod 18 let stanoví naše zákonodárství pro průmysl více výjimek, než jich připouští konvence washingtonská, a hornictví vyloučeno vzhledem ke zvláštním poměrům naší uhelné těžby z tohoto zákazu vůbec. Zásadám washingtonské konvence bude celkem odpovídati též nová organizace zprostředkování práce, národnímu shromáždění již v r. 1921 předložená. —

Zákonodárství čsl. republiky zasáhlo — a má po té stránce málo soupeřů ve státech kulturních — i do úpravy legislativně-technicky nejnesnadnějšího poměru námezdněpracovního, do t. zv. práce domácí, totiž do poměrů mezi podnikateli, zprostředkovateli (faktory), skladovními mistry, dílenskými pomocníky a domácími dělníky. Těmito dělníky jsou, kdož zaměstnávají se výrobou nebo zpracováním zboží mimo provozovnu svých zaměstnavatelů, zpravidla ve svých obydlích, aniž provozují samostatně živnosti podle řádu živnostenského. Hlavní zásady dotyčného zákona z 12. prosince 1919 jsou: povinnost podnikatelů a zprostředkovatelů vésti přesné seznamy pracovníků jimi po domácku zaměstnávaných, obligatorní dodávkové knížky zadáných prací, vyplacené mzdy, srážek, účtování materiálu a pod., veřejné vyvěšování pracovních a mzdových podmínek v provozovně podnikatelově; pro každé výrobní odvětví domácí práce zřídí ministr ústřední komisi, vždy po $\frac{1}{3}$ ze zástupců podnikatelů (zprostředkovatelů), domácích dělníků a nestranných odborníků, kteří s právní závazností upravují pro výrobní odvětví jim přikázané nejnižší mzdu pro domácí dělníky i dílenské pomocníky i jiné podmínky pracovní a dodávkové; v nejrozšířenějších oborech pak zvláštní obvodní komise působí při kolektivních sporech pracovních a mzdových ke smírnému dorozumění nebo rozhodnou spor nálezem. Zákon prohlašuje dále právní závaznost tarifních smluv kolektivních v domácím průmyslu, rozšiřuje na domácí dělníky jak povinné pojišťování nemocenské, tak živnostenskou inspekci, zmocňuje vládu k zákazu domácí výroby určitého zboží nebo užívání určitých látek atd. Bylo dosud zřízeno již 5 ústředních a 26 obvodních komisí domácí práce.

O zákonných aktech menšího významu v oboru dělnické ochrany nebudeme se šířiti. Částečným rozřešením jednoho z programových požadavků socialistických byl zákon z 12. srpna 1921 o závodních výborech, který ve formě velmi zředěné přinesl v době rozmáhající se hospodářské krise a ideového vystřízlivění dělnictva to, co v prvních dvou letech poválečných bylo v Rakousku a Německu dáno zákony o závodních radách a čeho i v samé čsl. republice dosáhlo hornictvo zákony ze dne 25. února 1920 o závodních a revírních radách při hornictví a o účasti zaměstnanců hornických při správě dolů i o jejich

podílu na čistém zisku podniků. Závodní výbory (výraz „rady“, ještě v zákonné osnově úřednické vlády navrhovaný, parlamentem odsunut) mají ve výdělkových podnicích trvale alespoň 30 dělníků zaměstnávajících po sociální stránce dozor nad zachováváním mzdových a pracovních smluv a řádů, spolupůsobení při udržování kázně a pořádku v závodě, při hromadném propouštění dělnictva z důvodů mimo pracovní poměr ležících (na př. při nedostatku odbytu pro výrobky), při zařízeních ku blahu zaměstnanců (závodních nemocnic, útulků, ozdravoven, lázní, společných kuchyní), po stránce národohospodářské pak mají závodní rady podávat podnikateli návrhy na zlepšení provozu, na zdokonalení podnikových zařízení a pracovních method i ochrany dělnictva, podnikatel má jim občas podávat sdělení o chodu podniku, o vyhlídkách na další zaměstnání, obyt a ceny zboží, pokud tím není porušeno výrobní neb obchodní tajemství, u velkých podniků, kde vzhledem k jejich právní formě je předepsáno vedle správní rady zřízení zvláštní dozorcí rady, jsou členy této dozorcí rady i zástupci závodního výboru. Závodní výbory ani jejich členové nesmějí však zasahovati do správy a provozu závodu samostatnými zásahy, aniž jakkoliv rušiti chod závodu. Provádění zákona, jehož idea byla v l. 1919 a 1920 od extrémně radikálních skupin dělnictva jakožto vůči cílům hnutí vůbec nicotná, zásadně potírána, zavdalo zprvu podnět k neshodám, na př. spadají-li v podniky ke zřízení závodních výborů povinné také banky a j. závody nevýrobní, platí-li vedle oprávněností závodním výborům v zákoně přiznaných také ještě dalekosáhlejší výhody dělnictvu v jednotlivých odvětvích odborovými spolky vymožené čili znamená-li zákon maximum či pouze minimum účasti a vlivu dělnictva na správu podniku.

Do této skupiny zákonných opatření spadá i nový krok k úpravě pracovního soudnictví, zatím alespoň v živnostech stavebních. Zákonem z 11. března 1921 o stavebním ruchu zřízeny byly pro upravení pracovního a služebního poměru v živnostech stavebních i v podnicích, vyrábějících a dopravujících stavební hmoty, rozhodčí soudy mzdové, aby vykládaly kolektivní smlouvy, rozhodovaly hromadné spory z pracovních smluv vzniklé i aby stanovily pracovní, zvl. mzdové podmínky, pokud nebyly upraveny smlouvami kolektivními. Soudy tyto zřízeny v Praze pro Čechy, v Brně pro Moravu a Slezsko, v Bratislavě pro Slovensko a v Užhorodě pro Podkarpatskou Rus. Osvědčují se, jejich zasáhnutím se již často zabránilo stávkám a výlukám.

Jakožto orgán dohlédající, aby předpisům o dělnické ochraně dostalo se také v praxi provedení odpovídajícího intencím zákonů ochranných, působí v čsl. republice, jak již uvedeno, živnostenští inspektoři, převzatí ze živnostenské inspekce bývalého Rakouska i Uherska a působící v historických zemích

(Čechách, Moravě a Slezsku) na podkladě dosud platného zákona rakouského, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi v principu dle dosavadního zákona uherského, zde však s tou modifikací, že dozor nad parními kotly, jímž bývali v Uhrách pověřeni, byl naší republikou r. 1919 přenesen na zvláštní orgány státní, zato však působnost živnostenské inspekce v těchto zemích rozšířena dle vzoru inspekce v zemích historických nyní na veškeré podniky po živnostensku či továrníku provozované bez zřetele, používá-li se v nich strojů s pohonem mechanickým čili nic. Úplná unifikace inspekční služby v celé čsl. republice a zároveň podstatné rozšíření věcné působnosti živnostenské inspekce na všeliká téměř odvětví výdělečné činnosti provede se teprve chystaným zákonem o inspekci pracovní. Výroční zprávy o činnosti živnostenské inspekce, pravidelně vydávané, jsou zároveň cennými pomůckami pro seznání hospodářského a sociálního vývoje v čsl. republice. (Dokončení.)

ZPRÁVY.

Příčiny dnešní mezinárodní krise agrární. Známý universitní profesor berlínský a odborník v otázkách agrárněpolitických Max Sering uveřejnil nedávno (sr. Tribuna z 15. června t. r.) studii o mezinárodní agrární krizi a jejích příčinách. Základní příčinu agrární krise prof. Sering spatřuje v tom, že ceny, které dostávají farmáři za obilí a maso, zůstaly daleko za cenami výrobních prostředků zemědělských. Ve Spojených státech uhájil dolar proti farmářům za výrobky jejich hospodaření starou kupní sílu. Všeobecný velkoobchodní index stojí však od r. 1921 konstantně asi na 150% předválečné doby, takže dolar je ve všeobecném oběhu o $\frac{1}{3}$ znehodnocen. Průmyslové mzdy, mnohé hotové výrobky a daně jsou téměř dvakrát tak vysoké, jako před válkou, pluh v sousedící Kanadě stojí 229% předválečné ceny, sekáč 180%, vázač 158%. Jsou to tytéž úkazy jako ve střední Evropě, přece však cenové rozpětí mezi výrobky průmyslovými a agrárními není takové, jako v Německu, kde obrovské daně a úplné zničení agrárního úvěru donutilo zemědělství k prodeji velké části výrobků posledního roku pod světovou cenu, kdežto ceny nejdůležitějších průmyslových produktů se od francouzské okupace Porurí zvýšily. Zmenšení protihodnoty, které se zemědělci za jeho produkty dostává z průmyslu, tvoří těžké nebezpečí pro výživu lidstva, působící nesporně k zmenšování osevních ploch a extensitě zemědělství. Jde o špatné tvoření cen, neslýchané v dějinách hospodářských. O zemědělské nadprodukcii, měřeno s hlediska předválečného, nelze vůbec mluvit. Násilné rozpětí masové produkce v Argentině a osevu pšenice v Severní Americe za války bylo vyrovnáno hrozným úbytkem, jehož následek bylo přeskupení agrárního složení v evropských obilních komorách, v Rusku a územích dunajských. Osevné plochy země pro pšenici

nímu státu, vzpíraly se státní autoritě. Za tohoto duševního stavu, za tohoto opojení, měly platiti daně...?!

Zákon o osobních daních požadoval od dělnictva přímé placení, t. j. zcela dobrovolný úkon, odvésti v zákonných lhůtách splatné lhůty přímo státnímu bernímu úřadu. Původně stanovené vybírání daně z příjmu předepsané ze mzdy bylo dávno odstraněno a nebylo tu tedy nijakých opatření, která by dělnictvo donucovala daň zaplatiti hned při výplatě mzdy. Toto ustanovení nepodařilo se po převratu zvrátiti, právě pro výše vylíčené rozjitření mass, a přenecháno vše dobré vůli... A tak veliké ony miliony daní, jež mohly býti při vysokých mzdách bezbolestně a pohodlně v malých dávkách zapraveny, zůstanou nedobytnými.

Stav podobný jest ovšem nadále neudržitelný. Dnes nejen vůdcové dělnictva, ale i z části massy dělnictva samy nazírají na věc jinak a nebrání se již srážce daně z příjmu ze mzdy. Náprava zmíněných neblahých poměrů tedy nastane a nezbytně nastati musí při nastávající berní reformě. Bude to nepopíratelnou výhodou pro stát, který uchráněn bude velikých milionových ztrát na daní z příjmu, a bude to i úlevou pro dělnictvo, které nebude již vydáno všem rozčilujícím následkům exekutního vymáhání nedoplatků, ale bude v malých týdenních splátkách platiti daň podle svých sil — bude-li mzda větší, budou srážky na daň z příjmu větší a naopak při menší mzdě budou i srážky menší!

Sociální péče v československé republice.

Dr. Josef Gruber.

(Dokončení.)

Vedle zákonné dělnické ochrany je druhým základním pilířem praktické sociální politiky dělnické (sociální) pojišťování. Z bývalého Rakouska převzala čsl. republika vybudované tu již pojištění úrazové a nemocenské dělnictva průmyslového a pensijní pojištění soukromého úřednictva. Úkolem čsl. republiky bylo zde nejprve provést úplnou odluku od pojišťovacích ústavů bývalého Rakouska i Uherska a pak sociálně-pojišťovací zákonodárství ujednotiti, reformovati a doplniti, toto zejm. pojišťováním starobním a invalidním, ke kterému staré Rakousko přes opětovné rozběhy nedospělo. Úkoly to tím nálehavější a důležitější, ježto čsl. republika následkem svého poměrného zalidnění i nadprůměrného průmyslového rozvoje převzala ze starého Rakouska přes $\frac{3}{4}$ celkové agendy sociální péče bývalého vídeňského ministerstva sociální péče. Odluka provedena tím, že úrazové pojištění horníků, kteréž bylo — ačkoliv hornická těžba bývalého Rakouska omezovala se skoro

výhradně na oblasti severočeské a severomoravské — dosud soustředěno v hornické úrazovně ve Vídni, převedeno r. 1919 na teritoriální úrazové pojišťovny dělnické v Praze a v Brně, úrazové pojištění železničních zaměstnanců, prováděné dosud odborovou úrazovnou rakouských železnic, bylo pro zřízence drah státních, zemských i některých soukromých nahrazeno zvláštním výhodným úrazovým zaopatřením v Československu. Pro pensijní pojištění soukromých zaměstnanců zřízen již v prosinci 1918 všeobecný pensijní ústav v Praze, a v září 1919 rozšířena působnost zákonů o dělnickém pojišťování na Slovensko a Podkarpatskou Rus a zřízena k provádění jeho zemská úřadovna pro dělnické pojištění v Bratislavě.

Změněné hospodářské poměry i sociálnějsí názory doby popřevratové přivodily též důležité reformy věcné. Především pokles valuty a stoupající drahota všech potřeb životních ukázala dosavadní požitky pojištěnců, zejm. starých důchodců, zcela nedostatečnými, bylo nezbytno povolovati a prodlužovati drahotní přídavky, zvyšovati hranice pracovního výdělku, směrodatného pro vyměření důchodu a pod. Čsl. republika byla dále první ze států nástupnických, která rozšířila pojistnou povinnost, zvl. nemocenskou, na nejširší kruhy obyvatelstva. Nemocenskému pojištění podléhá nyní od r. 1919—1921 u nás obligatorně i dělnictvo zemědělské, služebnictvo v domácnosti a dělnictvo domácké, pojištění toto pak vyvrcholeno zavedením povinného pojištění rodinného. Okruh osob pojištěním povinných rozšířen r. 1920 i v pensijním pojištění soukromých zaměstnanců a od 1. ledna 1922 zavedeno toto pojištění nově i na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, jež pensijního pojištění soukromého úřednictva dosud vůbec neměly. Po stránce organizační provedeno zejm. v nemocenském pojišťování, dle dosavadního zákonodárství zvl. v historických zemích na množství nejrozličnějších pokladen roztržštěném (společenstevní, spolkové, závodní, stavební, okresní, učňovské), soustřeďování nemocenských pokladen ve prospěch určitých typů, zejm. t. zv. okresních, takže z 1992 nemoc. pokladen v historických zemích r. 1916 zbylo dle statistiky z r. 1920 pouze 410, také v pensijním pojištění zrušeny t. zv. náhradní smlouvy vůbec, takže nositeli tohoto pojištění bude příště pouze všeobecný pensijní ústav a asi 50 náhradních ústavů, ministerstvem po přezkoumání nových stanov pro jednotlivé velkopodniky nebo svazy formálně připuštěných.

Prováděním pozemkové reformy, t. j. zabíráním velkostatků a přidělem půdy nad určitou jejich výměru sáhající novým uchazečům nastala potřeba zjistiti a zabezpečiti nároky zaměstnanců na zabraných velkostatcích i pensistů velkostatkářských, a zák. z r. 1922 zřízen pro zaopatření velkostatkářských zaměstnanců zvláštní fond.

V zájmu čsl. příslušníků, kteří požívají úrazových důchodů od cizozemských nositelů pojištění, bylo se postaráno o to, aby až do mezistátní úpravy další výplaty těchto důchodů dostalo se jim náležitých záloh a opět jiní aby nebyli poškozeni poklesem cizích valut.

Soustředěním nemocenského pojištění — je tu na 2'6 mil. pojištěnců nečítajíc v to rodinné příslušníky — co možná v jednotlivých pokladnách dán byl základ nejenom pro lepší jejich zaopatření na poli léčebné péče, nýbrž i pro včlenění tohoto pojištění v chystané a v parlamentě již projednávané pojišťování sociální (starobní a invalidní).

Od podzimu 1920 podána byla totiž v národním shromáždění čsl. republiky snad ode všech čelnějších stran politických řada návrhů i hotových již zákonných osnov o zavedení sociálního pojišťování jednak osob nesamostatně výdělečně činných, jednak samostatných živnostníků, řemeslníků, volných povolání, maloročníků, domkářů a pod. Tehdejší úřednická vláda, která jako všechny dřívější i pozdější v čsl. republice měla rovněž sociální pojištění v programu, při tomto předstihování se parlamentních stran návrhy nedost propracovanými, věcně nepřijatelnými a takticky v parlamentě neprosaditelnými ustavila bez odkladu zvláštní komisi odborníků k vypracování vlastní vládní předlohy zákona, po stránce organizační i materiální (dávek pojistných), na podkladě směrnic současně vládou vytčených. Po dvouleté práci předložena osnova, prozatím alespoň pokud se týče osob nesamostatně výdělečně činných, jejich vdov a sirotek, se změnami vládou dle vnitřní dohody provedenými v létě 1923 parlamentu, a dne 25. ledna t. r. počalo v sociálně politickém výboru poslanecké sněmovny podrobné její projednávání. Zatížení národního hospodářství (t. j. zaměstnavatelů a zaměstnanců) ze zavedení invalidního a starobního pojišťování odhaduje osnova na ročních 738 mil. K, zatížení státu po prvních deset let dohromady 246'485 mil. K, s dalším však stoupáním až do číslíce (po 50 letech) 508'529 mil. K ročně. O předloze zákona stran sociálního pojištění drobných podnikatelů se pracuje, má však vstoupiti v působnost současně s dělnickým.

*

Přímým výplodem války jest potřeba péče o válečné poškozence. Za starého Rakouska nebylo organisované péče o ně, vláda zůstavovala péči tuto institucím soukromým, ba až do samého rozpadu Rakouska nedošlo ani ke státnímu subvencování akcí podniknutých organisacemi soukromými. Čsl. republika, prohlásivši péči o válečné poškozence za bezprostřední úkol státní správy, musela budovati ji od základu. Zákonem z 8. dubna 1919 stanoven byl pojem válečného poškozence a založena povinnost státu o ně pečovati. Již před tím nařízen byl soupis všech čsl. válečných poškozenců ze světové války

nejprve v tuzemsku a později i za hranicemi, zařízení sociálně-lékařské komise k prohlídkám osob, které se jako váleční invalidé hlásily, téhož roku ještě organisovány zemské úřady pro péči o válečné poškozence v Praze, Brně a Bratislavě, a zařízení celá síť úřadoven okresních a počátkem r. 1920 stanoveny zákonem požitky válečných poškozenců, které se jim nyní vyplácejí na místo dosavadních podpor vyživovacích. Valutní a drahotní poměry také zde donutily k zavedení a prodlužování procentních přídavků drahotních.

Péče státu nevyčerpává se zde ovšem vyplácením požitků zaopatřovacích. Jde naopak o to, aby váleční poškozenci stali se opět platnými členy společnosti a jejich existence aby trvale byla zabezpečena. Poněvadž jsou zde váleční invalidé s defekty chirurgickými, s chorobami vnitřními a duševními, vdovy a sirotci, rozbíhá se i péče o ně různými směry. Podrobují se dodatečnému léčení, opatřují se prothésami, vycvičují se v odborných kursech v původním nebo jiném příbuzném lehčím zaměstnání, slepým a j. těžce postiženým nebo válečným vdovám propůjčují se tabáční trafiky a poskytují bezúročné zápůjčky k jich zařízení, nebo se jim zakupují domky sloužící za podklad k vybudování menších hospodářství a řemesel, družstvům invalidů se udílejí licence kinematografické atd. O jaký počet existencí tu běží, ukazuje tato tabulka, dle níž napočteno bylo okrouhle

	invalidů	vdov	sirotek	předků	úhrnem
v Čechách	130.000	80.000	144.000	36.000	390.000
na Mor. a ve Slezsku	61.000	27.000	48.600	26.000	162.600
na Slovensku	45.000	29.000	52.000	22.800	148.800
úhrnem	236.000	136.000	244.600	84.800	701.400

Hrozivá nezaměstnanost na přechodu z hospodářství válečného do mírového dala již v prosinci 1918 podnět k vydání zákona, jímž byly těm, kdož se bez vlastní viny octli bez jakéhokoliv zdroje výdělkového, přiznány státní podpory ve výši příspěvku nemocenského, zároveň však již v únoru 1919 vyslovena zákonem zásada, že každý státní občan jest povinen přijmouti zaměstnání, zvláště nouzovou práci, jemu od veřejné správy přidělenou. Hleděno tudíž, aby osobám propuštěným z práce byla opatřena práce náhradní, a podporována řada prací nouzových, pozemních i vodních, působeno i na jednotlivé zaměstnavatele, aby při nedostatku odbytu a obmezení provozu místo propouštění zaměstnanců zkracovali dobu pracovní. Výplata podpor nezaměstnanostních několikrát měněna a upravována dle dočasných poměrů. Děje se buď přímo skrze berní úřady nebo tak, že podpory vyplácejí zaměstnavatelé proti částečné refundaci se strany státu. V uplynulém pětiletí bylo státem vyplaceno podpor nezaměstnanostních

v r. 1919	259.497 mil. Kč	1921	79.663 mil. Kč	1923	asi 400 mil. Kč,
1920	95.874 „	1922	220.304 „		

úhrnem tedy již více než 1 miliarda Kč výdajů, zajisté pouze z menší části produktivních. Zákon v červenci 1921 vydaný chce tyto podpory, státní finance zřejmě nemálo zatěžující, vystrídati státním příspěvkem k podporám, jež by svým členům poskytovaly v nezaměstnanosti odborové organizace dělnické, dle t. zv. systému gentského, k uvedení jeho v život však dosud nedošlo pro hospodářskou krizi od r. 1922 trvající, nyní ovšem již postupně mizící.

Prostředkování práce, jakožto preventivní opatření k čelení nezaměstnanosti, je prozatím — vedle poptávek po živnostensku provozovaných, nebo odbornými organizacemi opatrovaných a pod. — dosud jen v Čechách, a to již od r. 1903, upraveno na podkladě veřejnoprávním (zemský ústřední úřad práce v Praze a okresní prostředkovatelny), byla však již v r. 1921 tehdejší úřednickou vládou parlamentu předložena osnova zákona upravujícího prostředkování práce celkem shodně s usneseními mezinárodní pracovní konference washingtonské.

*

Velmi značných prostředků státních vyžaduje si u nás péče bytová. Ve starém Rakousku byl přes všechna legislativní opatření, zejm. od r. 1907 zaváděná, vždy však nesmělá a o fiskální politiku státu se tříštící, nedostatek bytů zvlášť v městech a průmyslových místech vždy citelný. V území čsl. republiky se tento nedostatek od prohlášení politické samostatnosti stupňoval dočasně v hotovou kalamitu. Z Vídně přijelo na tisíce rodin, zejm. českých úředníků státem převzatých, avšak i obchodníků, živnostníků a j., mnoho čsl. příslušníků přistěhovalo se nyní i z ostatního Rakouska, Německa, Ruska i Ameriky, tento příliv stupňoval pak se příjezdem vojsk legionářských, návratem zajatců a pod. a v městech přistěhováváním se zbohatlých lidí z venkova. S druhé strany bylo potřeba zřizovati četné nové úřady a ústavy, zvl. ústřední, pro něž nutně zabírány prozatím jen budovy již stávající, a podobně bylo s vyslanectvími a konsuláty cizích států, nyní v Praze a j. větších místech zřizovanými. Veliké peněžní ústavy i průmyslové a j. akciové podniky, po převratu nakvap z Vídně k nám přesídlující, neopatřovaly si rovněž potřebných místností stavbou, nýbrž zakupováním budov již stávajících, obytných, hotelových a pod. K tomu stavební náklady stouply oproti cenám mírovým r. 1919 na výši 8–10násobnou, r. 1920 na 13–16násobnou.

Péči vlády v oboru bytové politiky bylo nejprve zabezpečiti dosavadní nájemníky před neodůvodněnou výpovědí z bytů a před nemírným zvyšováním nájemného předpisy známými pod jménem „ochrany nájemníků“, a dále lidem bez přístřeší zjednati možnost bydlení co nejehospodárnějším využitkováním každého prostoru způsobilého k obýváním předpisy o „zabírání bytů obcemi“, jichž doplňkem bylo obmezení stěho-

vacího práva do obcí, k zabírání bytů zmocněných. Obojí tato opatření celkem negativního rázu byla myšlena jako přechodná. Zabírání bytů a dosazování vnucených nájemníků, způsobivší leckteré závady zdravotní i morální, skončilo v polou roku 1921 (trvá jen zmocnění státní správy, byty uprázdněné přeložením státních zaměstnanců zajistiti zase pro státní zaměstnance), také ochrana nájemníků se postupně snižuje tím, že se rozšiřují důvody k výpovědi nájemní smlouvy pronajímatelem a přiznává se možnost postupného zvyšování nájemného.

Důležitější jest pozitivní péče státu o vybudování nových bytů, v níž zvl. od r. 1921 odhodláno se k zákrokům opravdu dalekosáhlým. Zákonem o stavebním ruchu, rok od roku v platnosti prodlužovaným, zavázal se stát zejm. platiti úrok a úmor oné části stavebního nákladu, na jejíž zúročení i umořování pravděpodobně nepostačí trvale dosažitelný výnos nájemného, nebo poskytuje i další způsob podpory ve formě příspěvku placeného po dobu 25 let nebo jednou pro vždy nebo konečně v podobě přímých zápůjček na zřízení bytů pro státní zaměstnance. Prvotní zákony udílely podporu pouze obcím, okresům, župám a obecněprospěšným sdružením stavebním, od r. 1921 však i soukromníkům, sice v menší míře, avšak i s menšími obmezeními co do dispozice s domy. Do konce prvního pětiletí čsl. republiky bylo na podkladě těchto podpor projednáno projektů na stavbu 20.985 domů s 48.780 byty o úhrnném nákladu 3663.766 mil. Kč.

*

Zbývá — last not least — několik slov o péči o děti. Za Rakouska bývala v historických zemích odkázána místní samosprávě a soukromé dobročinnosti, a snaha zachovati národu mládež, naději jeho budoucnosti, vyvolala v život hustou síť přerozmanitých dobrovolných zařízení dětské péče, kterou po dosažení státní samostatnosti bylo potřebí organizačně i finančně podchytiti, doplniti a zdokonaliti. Po legislativní stránce již zákon z 19. prosince 1918 o osmihodinné době pracovní vyloučil námezdné zaměstnávání dětí, dokud nedosáhly 14 let věku a neukončily povinné návštěvy školní, a to i v podnicích zemědělských a lesních, a hned v červenci 1919 upraveno zákonem i jinaké zaměstnávání dětí vlastních nebo cizích v hospodářství a domácnosti rodičů a příbuzných. Zákonem z června 1921 podrobeny posléze veřejnému doзору všechny děti v cizí péči, t. j. v péči jiné než u vlastních rodičů, a děti nemanželské vůbec, i když jsou v péči nemanželské matky nebo otce, a státní správě zabezpečen účinný dohled ke všem ústavům a zařízením nejrozmanitějších odvětví péče o mládež (pro péči o kojence a kojící matky, o děti slabomyslné, hluchoněmé, slepé, mrzáčky, o mládež zpustlou nebo ohroženou zpustnutím, o sirotky a opuštěné děti a pod.).

*

V zemích dříve uherských trvalo již dle zákonů z r. 1901 několik „dětských domovů“ a státních nebo státem podporovaných ústavů pro mládež opuštěnou a mravně vadnou, pro hluchoněmé a slepce, zvláště ve východním Slovensku a v Podkarpatské Rusi, s účely nesporně i maďarisačními. Ústavy tyto převzaty byly po převratu do čsl. státní správy v neutěšeném stavu, některé v úplném rozvratu. Byly teď reorganisovány po stránce osobní i věcné, zařízena řada ústavů nových, zvl. pro děti slepé a mravně úchylné. Přes všechny pokroky zbývá právě v dětské sociální péči také u nás ještě mnoho a vděčné práce správní i legislativní.

Pomíňme péči o jiné osoby odkázané na veřejnou pomoc, o slepce, hluchoněmé, slabomyslné a pod., a zmiňme se jen o vystěhovalectví. Trpěly jím dlouho již za dob předválečných zvl. Slovensko a Podkarpatská Rus — pro historické země bylo význačným spíše vnitřní stěhování z jižních a středních Čech a Moravy do hornických a průmyslových okresů severního pohraničí a do Vídně. Po pětileté umělé přestávce válečné pokles hospodářské, zvl. průmyslové konjunktury, hlad po půdě, zvláště v karpatských zemích, vysoký kurs dolaru v tuzemsku, lákání příbuzných v zámoří již usedlých, odletý pud a zvyk vystěhovalecký, horečná činnost agentů a očividné případy svádění, klamu a vydírání — vše to hrozilo od jara 1920 stupňovati vystěhovalecký ruch v rozměry povážlivé. Bývalé Rakousko nedospělo přes rostoucí vystěhovalectví zemí východních a jižních k vydání zákona vystěhovaleckého, v Uhrách nedovedly mu brániti ani drakonické předpisy zákonů z r. 1909 a 1903. Nový zákon vystěhovalecký čsl. republiky z února 1922 snaží se především vystěhovance chrániti před vykořisťováním agenty, dopravními společnostmi a j. i před škodami, jež by jim způsobila jejich vlastní nevědomost nebo lehkomyšlnost. Provedena tudíž zejm. úprava odjezdu vystěhovalců do zámoří i dozoru v přístavech evropských i zaoceánských a vydávání pasů vystěhovaleckých, zařízena vystěhovalecká služba informační, organisována doprava vystěhovalců společnostmi (koncesní řízení, vystěhovalecké kanceláře, přepravní smlouvy a pod.). Nezbytnou složkou účinné vystěhovalecké politiky jest ovšem rozumná hospodářská a sociální politika v tuzemsku, již by se znenáhla zeslaboval podnět k vystěhovalectví, zvláště rázným prováděním pozemkové reformy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

Bylo by křivdou nezmíniti se, že státní správa jest zvláště v péči o děti, o vystěhovance a jiné osoby potřebné účinně podporována Červeným křížem československým, který vedle svých humanitních úkolů pro případ války svými značnými prostředky a plodnými styky se zahraničím také v mírové práci zdravotnické, sociální a humanitní již velice přispěl k vyproštění státu ze sociálních béd válečných a poválečných.

Vědeckou oporou je státní legislativě a správě sociální r. 1920 při ministerstvu zřízený sociální ústav čsl. republiky. Má za úkol sbírat sociálněpolitický materiál, podporovat studium věd sociálních a zejm. problémů sociálněpolitických, a šířit poznatky studiem tímto získané. Má obsáhlou odbornou knihovnu, zařizuje sociálněpolitický archiv a připravuje zřízení sociálního musea. Pořádá vědecké přednášky (také cizozemských kapacit vědeckých) a diskuse, vypisuje veřejné soutěže a ceny na vědecké řešení určitých problémů a vydává měsíční „Sociální revue“ a odborné letáky a spisy. Podává dobrá zdání a informace úřadům i korporacím. Má členy řádné a dopisující, jednak ministrem sociální péče jmenované, jednak volené. Ministr jmenuje také vždy na 3 léta předsedu sociálního ústavu. Má pracovní odbory pro theoretická badání, pro dělnickou ochranu a sociální pojištění, odbor technickozdravotnický i humanitní a výchovný. Dobyl si jména již i za hranicemi.

*

Viděti, že sociální správa a péče čsl. republiky zasahuje do oborů nejrozmanitějších a že jí bylo již docíleno výsledků nanejvýš pozoruhodných. V oboru dělnické ochrany, sociálního pojišťování, péče o nezaměstnané, o válečné poškozené, o děti a osoby jinak bezmocné, péče bytové a družstevní čsl. republika čestně závodí s nejpokročilejšími státy evropskými, ba v některých směrech sociální politiky jde daleko nad úmluvy mezinárodní. Přes to je potřebí dalšího ustavičného pokroku, ovšem v rámci hospodářské kapacity státu. Stagnace byla by zde reakcí, již by naše dělnictvo, kulturně (aspoň v našich historických zemích) vyspělé, hospodářsky z převážné části na dříve nebývalé životní úrovni stojící, třídně uvědomělé a politicky sebevědomé i mocné, prostě nesneslo.

Formálním předpokladem úspěšného vývoje bylo by arcí sjednocení veškeré sociální péče a politiky v jediném ministerstvu, jež by k dosavadním agendám převzalo též péči zdravotní a sociální péči též o dělnictvo zemědělské a hornické.

BIBLIOGRAFIE.

- Sociální Revue, ročn. I.—V., 1919—1924.
 Amtsblatt des Ministeriums für soziale Fürsorge, 1921—1923.
 J. Soušek, La Conférence du Travail et l'État Tchécoslovaque, 1919.
 La Tchécoslovaquie et l'assistance aux victimes de la guerre, 1923.
 J. Gruber, Le Ministère de la Prévoyance Sociale et la Politique sociale dans la République Tchécoslovaque, 1921.
 J. Lukáš, Dispositions légales concernant l'Hygiène industrielle et Prophylaxie sociale, 1923.
 E. Stern-O. Gréc, Secours aux Chômeurs dans la République Tchécoslovaque, 1923.
 Rapport sur l'activité officielle des Inspecteurs industriels, 1922.

*

Z přebohaté české literatury z oboru sociologie, věd politických a sociálních:

- T. G. Masaryk, Otázka sociální.
 E. Beneš, Stručný nástin vývoje moderního socialismu.
 Fr. Fiedler, Socialismus před válkou a po válce.
 E. Chalupný, Sociologie.
 A. Bráf, Život a dílo.
 B. Foustka, Sociální politika.
 K. Engliš, Sociální politika.
 J. Fleischner, Cíle a cesty socialisace.
 Fr. Modráček, Samospráva práce.
 E. Štern, Kolektivismus čili hospodářské tendence socialismu.
 J. Macek, Problém ceny v socialismu.
 J. Gruber, Agrární zřízení.
 C. Horáček, Počátky českého hnutí dělnického.
 J. Koloušek, Problém populační.
 J. Gruber, Populační otázka.

*

Akademie, revue socialistická, 1898 — 1924, ročn. XXVII. Red. J. Sýkora.
 Obzor národohospodářský, revue pro otázky nár.-hosp. a sociálněpolitické, 1896 — 1924, ročn. XXIX, red. J. Gruber.

Naše Doba, 1895 — 1924, ročn. XXX., zal. T. G. Masaryk, red. J. Macek.
 Sborník věnovaný dějinám dělnického hnutí a socialismu, 1922 — 1924, red. Z. V. Tobolka.

Množství zvláštních časopisů, sociální péči nebo jednotlivým jejím odvětvím věnovaných.

Obtíže administrativy.

Pokus o diagnosu.

Dr. Jos. Zelinka.

Stůně naše administrativa. Je drahá, zdlouhavá, byrokratická. Ovšem, dle povahy věci bylo by spravedливо rozlišovati, zejména pokud jde o výtku nákladnosti, mezi správními úkony ve vlastním slova smyslu a agendou jinou, obstarávanou sice rovněž na účet státu, jež však nesouvisí přímo s výkony prerogativ státní a veřejné moci jako takové.

I tak stížnosti však se množí a nelze jim namnoze upříti oprávněnosti. Nespokojenost s nynějším stavem státní administrativy dostoupila takového stupně, že vláda ve svém programu r. 1922 ohlásila úmysl, vyzvat k součinnosti všechny orgány státní správy a vypsati dokonce ceny na návrhy na reformu státní administrativy. Počin, povede-li jen částečně k výsledku, jistě záslužný, přiznává se tu jistý význam i výsledkům praktických zkušeností získaných v nejširších vrstvách státní byrokracie.

Přes to důraz, s jakým se očekává ozdravění administrativy na podněty získané z dola, dokonce za ceny, jest příznačný. I dříve se vyskytovaly různé návrhy a kritické poznatky z praxe nižších úřadů, po většině však zapadly nepovšimnuty. Nyní, po